

UCHWAŁA NR 106/2020

Zarządu Związku Gmin i Powiatów Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego z siedzibą w Rybniku z dnia 15 grudnia 2020 r.

w sprawie: poparcia stanowiska Gmin: Marklowice i Mszana oraz Miast: Pszów, Radlin, Rybnik i Rydułtowy w zakresie planowanych działań związanych z transformacją górnictwem i wykorzystaniem środków Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji

Na podstawie § 22 ust. 2, w związku z § 4 pkt. 3, 4 i 6 Statutu Związku Gmin i Powiatów Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego z siedzibą w Rybniku

Zarząd Związku uchwala, co następuje:

§ 1

1. Popiera się stanowisko Gmin: Marklowice i Mszana oraz Miast: Pszów, Radlin, Rybnik i Rydułtowy w zakresie planowanych działań związanych z transformacją górnictwem i wykorzystaniem środków Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji, wyrażone w piśmie o sygnaturze FZ.040.000001.2020, FZ.KW.000222.2020 z dnia 3 grudnia 2020 r.
2. Treść niniejszego pisma stanowi załącznik nr 1 do przedmiotowej uchwały.

§ 2

Treść niniejszej uchwały wraz z pismem, o którym mowa w § 1 niniejszej uchwały, przekazuje się do Marszałka Województwa Śląskiego.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

*Przewodniczący Zarządu Związku
Związku Gmin i Powiatów Subregionu Zachodniego
Województwa Śląskiego z siedzibą w Rybniku*

(-) Mieczysław Kieca

Rydułtowy | 03.12.2020 r.

znak sprawy: FZ.040.000001.2020
numer pisma: FZ.KW.000222.2020

**Szanowny Pan
Jakub Chełstowski
Marszałek Województwa Śląskiego**

**ul. Juliusza Ligonia 46
40-037 Katowice**

Szanowny Panie Marszałku,

podczas prac organizowanych wokół ustalania zasad działania **Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji**, opracowania Terytorialnego Planu Sprawiedliwej Transformacji w województwie śląskim, szczególnie zaś w związku z trwającymi obecnie konsultacjami, jakie prowadzone są w trakcie dyskusji nad kształtem dokumentów programujących w ramach Regionalnego Planu Sprawiedliwej Transformacji w poszczególnych podregionach województwa, my – niżej podpisani – z niepokojem zauważamy, że szczególny nacisk kładziony jest na centrum województwa i problemy miast metropolitalnych, w których w większości górnictwo zaprzestało już swojej działalności. Nie jest naszym zamiarem kwestionowanie tych potrzeb, bo rozwój stolicy województwa jest miarą sukcesu całego regionu. Pragniemy jednak zwrócić uwagę na gminy, w których transformacja górnicza może nastąpić dopiero w późniejszych latach, gdyż aktualnie trwają jeszcze procesy wydobywcze.

W pełni zgadzamy się i szanujemy zdanie Pana Marszałka, że *'Transformacja regionu będzie sprawiedliwa, jeśli w jej planowaniu wezmą udział wszystkie zainteresowane strony. Tylko w procesie dialogu możemy wypracować spójną wizję na przyszłość'*, stąd zwracamy się z apelem, aby głos również mniejszych gmin górniczych województwa śląskiego został wysłuchany i uwzględniony w ramach tworzonego planu – nie tylko w formie dostrzeżenia problemu, ale również konkretnych działań przyczyniających się do niwelacji negatywnych skutków transformacji górniczej.

Nasze gminy, zlokalizowane w Subregionie Zachodnim Województwa Śląskiego, zrzeszone w ramach Stowarzyszenia Gmin Górniczych w Polsce: Rybnik, Rydułtowy, Radlin, Pszów, Mszana, Marklowice, na co dzień borykają się z problemami wygaszanego górnictwa. Zarówno Rybnik, jak i Rydułtowy ujęte zostały wśród 255 miast, którym dedykowany jest „Pakiet dla średnich miast” – ukierunkowany na wyrównanie szans rozwojowych wszystkich obszarów, w szczególności tych z największymi problemami społeczno-gospodarczymi. Ponadto Miasto Rydułtowy znajduje się na liście 122 miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze. W opracowanym dla potrzeb Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju dokumencie „Delimitacja miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze” Miasto Rydułtowy zostało zdiagnozowane jako silnie tracące funkcje o niekorzystnej sytuacji społeczno - gospodarczej. Delimitację opracowała Polska Akademia Nauk. Pozostałe gminy nie zostały ujęte na liście jedynie dlatego, gdyż są gminami mniejszymi (o wielkości poniżej 15 tys. mieszkańców), które w przeprowadzonym badaniu nie były analizowane. Jednak sytuacja finansowa wszystkich gmin sygnujących niniejszy apel znacznie się

pogarsza. Widać to chociażby na podstawie corocznego rankingu samorządów opracowywanego przez gazetę „Wspólnota”.

Pogarszająca się kondycja finansowa gmin jest ściśle związana z problemem starzenia się społeczeństwa i wyludnianiem się miast – co Miasto Rydułtowy miało okazję stwierdzić korzystając z narzędzi diagnostycznych (Monitor Rozwoju Lokalnego), oferowanych przez Związek Miast Polskich, podczas prac nad opracowywaniem Planu Rozwoju Lokalnego dla Miasta Rydułtowy tworzonego w ramach II etapu programu Rozwój Lokalny, a także pozostałe gminy podpisujące niniejsze pismo, w trakcie tworzenia dokumentów strategicznych – typu LPR czy GPR. Obecnie jednym z podstawowych źródeł dochodów naszych gmin są wpływy z górnictwa, stąd zmiany tak radykalne jak wygaszanie kopalń mają istotny wpływ na funkcjonowanie naszych lokalnych wspólnot. Gminy są w pełni świadome, że proces transformacji jest nieuchronny i są świadome trudnych zmian, jakie będą mieć miejsce w przyszłości. Stąd już teraz powinny zaplanować działania, które w jak najbardziej łagodny sposób przeprowadzą lokalną społeczność przez ten proces transformacji. Niestety gminy pozostawione same sobie ciężaru tych przemian nie uniosą. Z doświadczenia Miasta Pszów wóldarze wskazali, że już na tym wczesnym etapie, kiedy jeszcze kopalnia działa, na terenie gminy, winny być podjęte działania umożliwiające efektywne zagospodarowanie terenów poprzemysłowych. Wprawdzie pracownicy kopalni zostali zabezpieczeni poprzez ich rozlokowanie na okolicznych kopalniach, jednak problemem pozostała infrastruktura pokopalniana. Na terenach pokopalnianych zlokalizowano nowy podmiot, który stanowi dużą uciążliwość środowiskową, a na lokalizację którego miasto nie miało realnego wpływu. Obecnie Pszów pozostał z terenami, których „nikt nie chce”, gdyż wymagają dużych nakładów finansowych a ponadto w dalszym ciągu tereny podlegają wpływom szkód górniczych. Zagospodarowanie tych terenów poprzez lokowanie tu inwestycji gminnych nie wpłynie na wzrost dochodów miasta, wręcz przeciwnie – będzie rodzić skutki finansowe w postaci kosztów ich utrzymania.

Nasze gminy są świadome konieczności współpracy w ramach transformacji, a nie konkurencji ze sobą. Niewątpliwie centrum przestrzeni kreślonej granicami gmin piszących niniejszy apel jest Rybnik. To miasto stanowi centrum subregionu – dynamicznie rozwija się dając możliwość pracy, nauki, dostępu do usług zdrowotnych i kulturalnych, a także jest centrum handlu i usług. Pozostałe gminy tworzą bezpośrednie sąsiedztwo Rybnika. Wydaje się, że ta symbioza jest korzystna dla obu stron. Nie w każdym mieście muszą powstawać duże zakłady oferujące nowe miejsca pracy i nie w każdej gminie musi powstać przysłowiowy „basen”. Struktura przestrzenna śląskich gmin – szczególnie w tym rejonie – składa się niczym puzzle, w zasadzie podróżujący nie zauważa kiedy kończy się jedno miasto, a zaczyna drugie. Funkcje naszych gmin mogą się wzajemnie wzmacniać, uzupełniać i zająbiać. Należy jednak mieć na uwadze, że podstawą dostępu do dużych ośrodków miejskich regionu jest sprawny i szybki transport. To niewątpliwie kluczowy czynnik zrównoważonego rozwoju. Nasi mieszkańcy, w obecnej dobie, bezwzględnie muszą mieć szybki i wygodny dojazd do stolicy województwa i miast Metropolii Górnośląskiej. Widzimy to na przykładzie wybudowanej w naszym rejonie autostrady A1 oraz nowej drogi 935 na odcinku Żory – Rybnik. Obecnie dojazd do Katowic nie zajmuje nam więcej niż 40 minut. Stąd plany województwa w zakresie dalszej modernizacji linii kolejowej 140, usprawnienia połączeń pasażerskich oraz budowy dróg regionalnych – północnej i południowej – są jak najbardziej oczekiwanymi inwestycjami.

Potencjałem naszych gmin jest bogata infrastruktura techniczna. Zlokalizowane na naszym obszarze tereny poprzemysłowe to zabudowane tereny w zdecydowanej większości z dostępem do podstawowych mediów takich jak energia czy woda. Wszystkie jednak wymagają przekształcenia i zainwestowania. Gminy widzą tu możliwość lokowania zewnętrznych ciekawych inwestycji, ale wymaga to wsparcia finansowego. Niestety główną przyczyną braku gotowych

pomysłów czy rozwiązań jest fakt, że tereny te pozostają własnością kopalni, następnie przechodzą w zarządzanie Spółki Restrukturyzacji Kopalń, która przy likwidacji kopalni czerpie zyski jedynie ze znajdujących się na przemysłowym terenie surowców, bez inwestowania i poszukiwania inwestorów dających przyszłe dochody gminom. Dopiero na końcu przekształceń konkretnych terenów pogórnich włączane są gminy i uzyskują dostęp do nieruchomości - już o zasadniczo małej wartości. Rozmowy ze Spółką Restrukturyzacji Kopalń są trudne. Chcielibyśmy być włączani w decyzje o przyszłości tych terenów, znajdujących się wszak na terenie naszych konkretnych gmin, na stosunkowo wczesnym etapie, aby mieć wpływ na sposób przekształceń tych terenów. Ponadto na terenach naszych gmin zlokalizowane są inne tereny, które mogłyby w przyszłości stać się bazą nowych inwestycji komercyjnych, jednak ich przygotowanie wymaga znacznych nakładów finansowych.

Apelujemy, aby już teraz, na tym etapie prac związanych z planowaniem transformacji zagwarantować, że część środków jakie mają trafić do Śląska z Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji, będą mogły wykorzystać gminy, gdzie transformacja górnictwa jest w toku, wciąż jeszcze trwa. Kopalnie naszego rejonu planują prowadzić działalność do roku 2046. Obawiamy się, że do tego czasu środki Funduszu się wyczerpią, a gminy pozostaną z trudnymi problemami i brakiem wystarczających środków na ich niwelację. W tym miejscu wspomnieć należy, że chociaż jesteśmy nieco oddaleni od Metropolii Górnośląskiej i stanowimy gminy średnie czy wręcz małe - gęstość zaludnienia plasuje nas w setce najbardziej zaludnionych gmin w Polsce. Problem zatem wydaje się być nie mniejszy niż gmin metropolitalnych.

Wśród jednych z najbardziej problematycznych tematów w gminach są hałdy kopalniane - w większości w naszym rejonie czynne. Z zagospodarowaniem starych hałd, które pokryły się już zielenią, gminy radzą sobie dość dobrze. Trudność stanowią te obszary, które są jeszcze aktywne, czasem zapożarowane, które górnictwo wciąż eksploatuje. Hałdy takie znajdują się w Rybniku, Rydułtowach, Radlinie czy Pszowie. Pomimo, że stanowią one swego rodzaju potencjał naszych gmin, to w większym aspekcie są jednak poważnym do rozwiązania problemem - nie tylko środowiskowym, ale i społecznym. Trudno myśleć tu o ciekawym, nawet turystycznym wykorzystaniu, nie dysponując terenem i nie mając realnego wpływu na decyzje dotyczące tych terenów.

Tereny przemysłowe stanowią również potencjalnie doskonałe miejsce do realizacji zadań z zakresu odnawialnych źródeł energii oraz gospodarki o obiegu zamkniętym. To dwa dynamicznie rozwijające się obszary, najchętniej wymieniane w przypadku transformacji górniczej. Kierunek wydaje się jak najbardziej słuszny. Racjonalnym jest inwestować w tym zakresie na zurbanizowanym terenie, aniżeli lokować farmy fotowoltaiczne na zielonym, zdolnym do produkcji rolniczej gruncie. Jest to również pomysł, który można powielać w wielu gminach - uzyskany rezultat to z jednej strony „zielona energia” dla firm energetycznych, a z drugiej wymierne oszczędności np. w oświetleniu ulicznym dla gmin.

Z kolei sektor gospodarki odpadami to wciąż przedmiot poszukiwania właściwych efektywnych rozwiązań. Lokalizacja instalacji typu: kompostownia czy sortownia odpadów na terenach już przeznaczonych pod przemysł, jakimi są tereny pokopalniane wydaje się ze wszech miar słuszną. Do rozważenia jednak pozostaje właściwa, przyszłościowa technologia.

Nasze gminy z wielką nadzieją oddały się lekturze monografii „Gminy i powiaty górnicze w Polsce w perspektywie sprawiedliwej transformacji” autorstwa Ryszarda Marszowskiego opracowanej na zlecenie Stowarzyszenia Gmin Górniczych w Polsce. Przeprowadzone w monografii analizy i wnioski wydają się słuszne, jednak pozostają zbiorem haseł i naukowych wywodów, w których trudno o konkretne propozycje działań i rozwiązań. Wynika to niewątpliwie z trudności, złożoności i wielu wymiarów tego tematu. Wciąż nie uzyskujemy odpowiedzi, jakie konkretne działania winniśmy w gminach podjąć, aby w obecnym systemie prawnym

i własnościowym przeprowadzić nasze społeczności przez trudny proces przemian. Z kolei poszukiwanie rozwiązań w sposób eksperymentalny nie jest dla nas akceptowalnym rozwiązaniem w obliczu dbałości o trudny stan finansów publicznych naszych gmin.

Nasze szczególne wątpliwości budzą pojawiające się w trakcie tworzenia dokumentów programowych zapisy dotyczące konieczności opracowania specjalistycznych programów szkoleń w kierunku przekwalifikowania zawodowego górników. Środki kierowane na ten cel mogą okazać się de facto skonsumowane przez firmy szkolące, a efekt w postaci nabycia nowych kwalifikacji dających możliwość realnego zatrudnienia tych pracowników – mizerny.

Wiele mówi się o czerpaniu doświadczeń z rozwiązań, które z sukcesem realizowane były w podobnych warunkach w krajach członkowskich Unii Europejskiej. W Anglii podczas restrukturyzacji górnictwa stwierdzono, iż lepszym rozwiązaniem dla górników jest przydzielenie im zasiłków aniżeli ich przekwalifikowanie. Nie chodzi tu o umniejszanie kwalifikacji górników, ale o ich szczególne wyspecjalizowanie. Wiąże się to ze zmianą dotychczasowych doświadczeń i nawyków.

Dobrym przykładem może być również transformacja niemiecka, która umożliwiła znalezienie pracy pracownikom likwidowanych kopalń przy robotach związanych z zagospodarowywaniem terenów poprzemysłowych. Sądzymy, że te rozwiązania mogłyby znaleźć zastosowanie dla wielu mieszkańców w wieku przedemerytalnym, którzy są zatrudnieni w branży górniczej.

Potwierdzeniem takiego stanowiska mogą być badania wykonywane podczas projektu „Rybnik 360 Deep Demonstration” finansowanego ze środków Europejskiego Instytutu Innowacji i Technologii w ramach Horyzontu 2020. Włodarze Rybnika wskazują, że w trakcie prowadzonych wywiadów z mieszkańcami stwierdzono, że część z pracujących na kopalniach osób to osoby wysoko wykwalifikowane, z wyższym wykształceniem. Stąd w wielu przypadkach zmiana pracodawcy nie powinna być problemem. Zasadniczym wyzwaniem, niemal kluczowym w tym przypadku, nie są kwalifikacje, ale istnienie nowego pracodawcy, który mógłby zastąpić miejsca pracy utracone w górnictwie i branżach okołogórniczych. Nowe firmy po prostu muszą powstawać. Nie jest bowiem akceptowalna sytuacja, w której osoby mobilne przejawiające cechy osób przedsiębiorczych będą poszukiwać nowej pracy wyłącznie poza naszym regionem. Taki scenariusz pogłębiałby tylko negatywne skutki transformacji.

Wszyscy sygnatariusze niniejszego apelu widzą potrzebę rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości. To podmioty gospodarcze dają zatrudnienie mieszkańcom i to dzięki nim gminy osiągają dochody – głównie z PIT. Stąd niezbędnym wydaje się zapewnienie jak najlepszych warunków do rozwoju i inicjowania nowych działalności gospodarczych. Potrzebna jest zarówno infrastruktura dla mśp (mogąca bazować na terenach poprzemysłowych i innych terenach wymagających przygotowania na potrzeby przyszłych inwestorów), jak również należałoby zrównoważyć w województwie lokalizację instytucji badawczych, które byłyby wsparciem dla sektora mśp.

Zgodnie z aktualnymi analizami rynku pracy potrzebny jest rozwój medycyny oraz biotechnologii. Powstanie uczelni medycznej w Rybniku zapewne sprzytałoby zmniejszeniu zapotrzebowania na lekarzy i pielęgniarki nie tylko w szpitalach czy przychodniach zdrowia, ale również stanowiłoby potencjał dla rozwoju usług opiekuńczych, które będą skuteczną reakcją na pogłębiający się proces starzenia się społeczeństwa.

Wolą naszych gmin jest wspólna strategia, wspólna komunikacja oraz wspólne podejście do kwestii terenów pogórnicznych i działania na rzecz tworzenia nowych miejsc pracy. Zwracamy się z uprzejmym apelem, aby w tworzonym obecnie dokumencie związanym z transformacją regionu ująć nasze gminy zlokalizowane w Subregionie Zachodnim kierując do nich sprawiedliwe wsparcie.

- PODPISANO ELEKTRONICZNIE -

Gmina Marklowice
Wójt Gminy Marklowice
Tadeusz Chrószcz

Podpis jest prawidłowy

Dokument podpisany przez
TADEUSZ CHRÓSZCZ
Data: 2020.12.07 13:36:30 CET

Gmina Mszana
Wójt Gminy Mszana
Miroslaw Szymanek

**Miroslaw
Andrzej
Szymanek**

Elektronicznie
podpisany przez
Miroslaw Andrzej
Szymanek
Data: 2020.12.07
11:50:05 +01'00'

Miasto Pszów
Zastępca Burmistrza Miasta Pszów
Piotr Kowol

Miasto Radlin
Burmistrz Radlina
Barbara Magiera

Miasto Rybnik
Prezydent Miasta Rybnika
Piotr Kuczera

Miasto Rydułtowy
Burmistrz Miasta Rydułtowy
Marcin Połomski

**Barbara
Magiera**

Elektronicznie
podpisany przez
Barbara Magiera
Data: 2020.12.04
12:04:36 +01'00'

Kopia:

1/Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego, Departament Rozwoju Regionalnego, Referat Programowania i Rozwoju - ul. Juliusza Ligonia 46, 40-037 Katowice, e-mail: transformacja@slaskie.pl

2/ kopia - każda z w/w gmin po 1 egz.